

Motten

Wellicht is het u ontgaan, maar 23 september was een gedenkwaardige dag. We vierden toen namelijk met z'n allen de tweede Nationale Nachtvliedernacht. Dat is een initiatief van de Vlinderstichting, de organisatie die zich inzet voor vlinders in het Nederlandse landschap. Vrolijke, kleurige dagvlinders spreken tot de verbeelding en krijgen aandacht genoeg. Maar met de minder opvallende nachtvlinders wil dat nog niet erg lukken. Vandaar die speciale nacht.

In ons land vliegen honderden verschillende nachtvlinders rond, veel meer dan alle dagvlinders bij elkaar: tere, vederlichte spanners; wollig behaarde spinners; zijdezachte donsvlinders; robuuste, razendsnelle pijlstaarten en corpulente uiltjes, om een paar belangrijke groepen te noemen. Ze hebben een wat stoffig imago, al die bruine vlindertjes die 's nachts als dwazen rond straatlantaarns fladderen, niet bij machte om uit de betovering van het licht te ontsnappen. In de volksmond worden al die diertjes doorgaans op één hoop geveegd onder de noemer motten, maar ze hebben weinig van doen met echte motten waarvan de larven gaten in onze textiel knagen. Die klerenmotten zijn heel kleine, grauwe vlindertjes.

Het is de moeite waard om nachtvlinders wat beter te bekijken. Dan pas blijkt hoe groot de variatie is in vorm, kleur en tekening. Maar hoe kun je die beestjes eigenlijk observeren als ze in het duister rondvliegen? Daarvoor kunnen we het best gebruik maken van hun grote verslavingen: licht en zoetigheid. Door een sterke lamp worden veel nachtvlinders aangetrokken die graag gaan zitten op een witte doek die daarachter gespannen wordt. Vanuit het duistere niets dwarrelt plotseling een elegante, groene vlinder neer op het laken: een zomervlinder, al is de herfst net begonnen. Een bruinig uiltje komt aansnorren en blijkt prachtig te glanzen door twee goudkleurige banden: de koperuil.

Een wat buitenissiger methode is het inrichten van een bar voor nachtvlinders. We denken daarbij wellicht in eerste instantie aan een kroeg in duister Amsterdam, maar een nachtvlinderbar is primitiever en bestaat slechts uit een stukje boomstam dat ingesmeerd wordt met een cocktail van stroop, bier en spiritus. Sommige nachtvlinders zijn net mensen: ze kunnen de verlokkingen van alcoholhoudende zoetigheid niet weerstaan en landen op de boom om met hun lange tong het smeersel op te zuigen. Door de alcohol licht aangeschoten laten ze zich bij het licht van een zaklamp goed bekijken.

In mijn tuin kwamen er opmerkelijk veel huismoeders op de stroop af. Om wederom misverstanden te voorkomen: het waren niet mijn buurvrouwen die gulzig de stroop van de bomen kwamen likken. Een huismoeder is een fors uiltje met opvallend oranje gekleurde achtervleugels. Het dankt zijn naam aan de gewoonte om vaak huizen binnen te vliegen en zich daar overdag te verschuilen, bijvoorbeeld in de overgordijnen. Mijn favoriete barklant is overigens het rode weeskind, een van de grootste nachtbrakers met een spanwijdte van bijna een decimeter. Haar voorvleugels zijn grijsachtig gemarmerd met een subtiel patroon van lichtere en donkerder lijntjes. De verrassing komt als de vlinder zijn vleugels spreidt: helderrode achtervleugels, afgezet met een zwarte band. Een vliegend juweel, weldra vervagend in het duister van de nacht.

Eef Arnolds

De tekst is eerder verschenen in het tijdschrift Jonas 9 nr 10. 2006.